

DUAL TA'LIM TIZIMINI ZAMONAVIY KASBLARDA O'RNI

Sodiqova Gulnora Ergashaliyevna

To'raqo'rg'on tuman 1-son politexnikumi direktori

MAVZUNING DOLZARBLIGI: Hozirgi globallashuv va texnologik taraqqiyot davrida mehnat bozori talablari tez o'zgarmoqda. An'anaviy ta'lim tizimi ko'pincha nazariy bilim berishga qaratilgan bo'lib, bitiruvchilarning amaliy ko'nikmalari va ish tajribasi yetishmasligi sababli, ularning zamonaviy kasblarga moslashuvi qiyinlashadi. Dual ta'lim tizimi esa, nazariyani ish joyidagi amaliyot bilan uzviy bog'lash orqali, talabalarni bevosita ishlab chiqarish muhitida tayyorlaydi. Bu esa, yosh mutaxassislarning mehnat bozoriga tez va samarali kirib borishini ta'minlaydi, korxonalar uchun esa darhol ishga kirishishga tayyor, malakali kadrlar yetkazib beradi. Mazkur mavzu, aynan shu muammolarni hal qilishdagi dual ta'limning ahamiyatini ochib berish bilan dolzarb hisoblanadi.

MAVZUNING MAQSADI: Dual ta'lim tizimining zamonaviy kasblarga mos mutaxassislarni tayyorlashdagi o'rni va mexanizmlarini ilmiy-amaliy jihatdan tahlil qilish, uning afzalliklari, muammolari va O'zbekistondagi tatbiq etish yo'llarini asoslash.

ASOSIY QISM

1. Dual ta'limning mohiyati va rivojlanish tarixi: Ta'limning nazariy va amaliy qismlarini muvofiqlashtirish, Germaniya tajribasi.

2. Zamonaviy kasblar va ularning dual ta'limga bo'lgan ehtiyoji: IT, muhandislik, robototexnika, xizmat ko'rsatish va boshqa sohalarda amaliy ko'nikmalarning hal qiluvchi ahamiyati.

3. Dual ta'limning afzalliklari:

- Talabalar uchun: Amaliy ko'nikma orttirish, ish haqi olish, ish joyi bilan erta tanishish, ishga joylashish kafolati.

- Korxonalar uchun: O'z ehtiyojlariga mos kadrlar tayyorlash, xodimlarning moslashuv xarajatlarini kamaytirish.

- Davlat uchun: Ishsizlikni kamaytirish, iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirish.

4. O'zbekistonda dual ta'lim tizimini joriy etishdagi muammolar va yechimlar: Normativ-huquqiy baza, korxonalar va ta'lim muassasalari o'rtasidagi hamkorlik, o'quv-metodik ta'minot.

MUHOKAMA Dual ta'lim tizimining samaradorligi uning joriy etilish mexanizmlariga bevosita bog'liq. Asosiy muhokama nuqtasi – bu korxonalar va ta'lim muassasalari o'rtasidagi mas'uliyat va moliyaviy majburiyatlarni qanday taqsimlashdir.

Sektorlararo hamkorlikning barqarorligi: Dual ta'lim dasturlarining uzluksizligini ta'minlash uchun nafaqat yirik, balki kichik va o'rta biznes korxonalarini ham jalb qilish muhim. Ularga soliq imtiyozlari yoki subsidiyalar berish orqali rag'batlantirish tizimini muhokama qilish kerak.

Ustoz-murabbiy (mentor) masalasi: Ishlab chiqarishda ta'lim beruvchi malakali kadrlar (mentorlar) tayyorlash tizimini yo'lga qo'yish zarur. Ularning pedagogik va psixologik ko'nikmalari yetarli bo'lishi uchun qo'shimcha kurslar tashkil etishni muhokama qilish lozim.

Ta'lim sifati ustidan nazorat: Korxona sharoitida o'tadigan amaliyotning sifati qanday kafolatlanadi? Ta'lim muassasasi tomonidan amaliyot dasturlarini muntazam monitoring qilish va baholash mezonlarini ishlab chiqish muhokamasi talab etiladi. Bu, talabaning shunchaki ishchi kuchi sifatida emas, balki to'laqonli o'quvchi sifatida ko'rilishini ta'minlaydi.

Moslashuvchanlik (mobil'lik): Dual ta'lim dasturlarini zamonaviy kasblar (ayniqsa, IT, "yashil" energetika) talablari o'zgarishiga mos ravishda tezda yangilab borish mexanizmlarini yaratishni muhokama qilish lozim.

XULOSA

Dual ta'lim tizimi zamonaviy kasblarga malakali kadrlar tayyorlashning eng samarali shakllaridan biridir. U ta'lim va ishlab chiqarish o'rtasidagi bog'liqlikni mustahkamlab, bitiruvchilarning mehnat bozoridagi raqobatbardoshligini sezilarli

darajada oshiradi. Tizimni yanada rivojlantirish O'zbekiston iqtisodiyotining yuqori texnologiyali sohalar uchun kadrlar bazasini mustahkamlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Oliy ta'lim tizimida ta'lim sifatini oshirish va unda ishtirok etish samaradorligini ta'minlash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi tegishli qarorlari.
2. Dual ta'limni tashkil etish bo'yicha Oliy ta'lim vazirligi tomonidan ishlab chiqilgan Nizomlar.
3. Abdullayev S. A. "Dual ta'lim tizimi: nazariya va amaliyot uyg'unligi". O'quv qo'llanma. Toshkent, 2023.
4. Xorijiy tajriba (Germaniya, Avstriya) bo'yicha ilmiy maqolalar va tahlillar.
5. Mehnat bozori talablari bo'yicha tahliliy ma'lumotlar.